

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

COLLA=||TIONVM SACRA-||RVM LIBRI VIII.

Bredenbach, Tilmann

Coloniae, 1584

VD16 B 7375

Ad Illvstrissimvm Principem Ac Dominvm, D. Ioannem VVilhelmum, Ducem
Iuliae, Cliuiæ & Montium, Administratorem Episcopatus Monasteriensis:
Comitem Marchiæ & Rauenspurgi, Dominum in Rauenstein, &c. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52445](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52445)

AD ILLVSTRISSI-
MVM PRINCIPEM AC DO-
MINVM, D. IOANNEM VVILHEL-
mum, Ducem Iuliae, Cliuia & Montium, Ad-
ministratorem Episcopatus Monasteriensis:
Comitem Marchiae & Rauenspurgi, Domi-
num in Rauenstein, &c. Principem su-
um clementissimum, Tilmanni
Bredenbachij in Collatio-
nes suas sacras

P R A E F A T I O.

Inter honestas humane vite oble-
tationes, Illustrissime Princeps,
non minima videtur illa censen-
da, quae ex bonorum hominum
convictu societate, mutuisq; con-
gressibus colloquijs, & eruditjs sermonibus perci-
pitur. Vnde & alij salem alij condimentũ vite,
amicitiã dixerũt quam qui ex vita hac sustu-
lerit, solem e mundo tollere non absurde antiqui-
tus dictum legimus. Et quamvis varia sint vera
& solida amicitiæ officia non minima tamen e-
ius pars in iucundis & frugiferis amicorum ser-
mocinationibus constituta videtur: Sicut au-
tem inter bonos tantum & virtutũ amantes sa-
crum hoc amicitiæ nomen suæ appellationis dig-
nitatem meretur, ita bonorum virorũ ea plerun-
que est indoles & natura, ut prudenti delectu e-
os sibi in suã asciscant consuetudinẽ, quos norit
spiritu et animorũ propensione sibi q̃simillimos.

() 2

At-

EPISTOLA

Atque ut ad te Illustriss. Princeps sermonem instituens, à principibus viris exempla desumamus, referunt Historici, clarissimum Principem & Imperatorem Carolum Magnum doctorum virorum congressu & consuetudine, rerumq; mirabiliū cōmemoratiōe mirificē delectatā: habuit enim inter ceteros Imperial. aula sua

Alber. Crā viros doctissimos Alcuinum, hominem variae eruditionis, & in primis Ecclesiasticarum rerum peritissimum, sicuti praeclara eius monumenta testantur. Aliarum praeterea artium liberalium, doctores plurimum veneratus magnis eos extulit honoribus: Rhetorica insuper ac Dialectica, atque Astronomia plurimum temporis & laboris impendit. Discebat & artem computandi, & intentione sagaci syderum cursum curiosissime rimabatur. In cibo & potu temperans, sed in potu praecipue. Inter cōnandum autem admodum frequenter lectorem audiebat. Legebantur ei historiae, & antiquorum res praeclarae. In primis verò delectabatur libris D. Augustini, praesertim de ciuitate Dei. Circa pauperes sustentandos & gratuitam liberalitatem studiosissimus. Religionis verò diuinae plurima illi cura fuit, psallendi, legendiq; officia in Ecclesia discere, ipse se choris psallentium immiscens. sub trop. lib 2. misse & in commune concinens, digitoq; aut baculo porrecto, quemadmodum illos legere voluisset, insinuans. Coram se ubicunque esset, diuinum peragi religiosè curauit officium. Sermones Patrum, Homilias sanctorum, eorundemq; vitas,

Vide Cran-
tium li. 1.
cap. 18. Me-
trop. lib 2.
c. 9. Saxon.

NVNCVPATORIA.

vitas & martyrologia diligenter inquiri, & cō-
scribi, eaq; in Ecclesiis maioribus & conuentua-
libus insit per singulos dies recitari. Omitto reli-
quas (ne sim prolixior) tanti Principis virtu-
tes, quas hystoriographi praeclare commemo-
rant.

Ptolomeus quoque Philadelphus Aegypti
rex, ut scribit Iosephus ab Eleazaro principe sa-
cerdotum gentis Iudaeae petijt veteris testamenti
volumina, ut ea in Bibliothecam suam repone-
ret. simulq; ab unaquaque tribu Iudaica eligi,
& ad se mitti viros optimos sex, qui per aetatem
legum essent periti, possentq; interpretationem ea-
rum prudenter exponere. Nam opinor, inquit
Ptolomeus, his perfectis maximam nobis glori-
am preparari. Transmisitq; simul cum litteris
suis viros doctissimos, Andream & Ariste-
am, qui & munerare regia Templo ac rebus divi-
nis consecrata offerrent, & viros illos (qui erāt
simul septuaginta duo) colloquijs ac dissertatio-
nibus suis amanter exciperent, & honorificè ad
Regem perducerent. Quos cum Rex Ptolomeus
magnificentissimè suscepisset, totidem, quot erāt
interpretes, nempe Septuaginta duobus diebus,
peracta legis Iudaicae interpretatione, mense &
conuiuio suo adhibuit, & singulis singulas qua-
stiones admodum pias & fructuosas, de cogni-
tione Dei, & regni administratione proposuit,
conuiuio illo non minus epulis & liberalitate re-
gia, quam sanctissimis collationibus instructissi-
mo ad XII. dies durante. Cuiusmodi autem illa
() 3 & quam

Ioseph. li. 12
c. 2. Antiq.
Iudaic.

EPISTOLA

Et quam sanctae et frugiferae fuerint quaestiones,
 Et quae in conuiuio illo preparata sint, quisquis
 singula velit cognoscere, inquit Iosephus, legat
 volumina Aristae, quae propter hoc conscripsit,
 Et intelliget. Dicebat autem Rex Ptolomeus,
 maxima sibi bona per praesentiam, Et responsa il-
 lorum collata esse: nam profuisse sibi quod didi-
 cisset ab illis, quemadmodum deberet regnare,
 tandemque benigne eos dimittens, regia munifi-
 centia mirifice cohonestauit. De Alphonso rege
 commemorant historici, doctorum virorum ser-
 mones magis ipsi placuisse, quam peritissimorum
 Musicorum harmoniam. Alexander Severus
 Imp. auctore Lampridio, cum inter suos conui-
 uaretur, Vlpianum Et doctos homines assu-
 mebat, ut haberet literata colloquia, quibus se re-
 creari dicebat Et pasci, cumque priuatim cœna-
 ret, habebat librum in mensa Et legebat.

Cato apud Ciceronem de senectute, dicebat
 se epulari consueuisse cum sodalibus omnino mo-
 dicè. Neque enim, inquit, ipsorum conuiuiorum,
 delectationem corporis, voluptatibus magis quam
 cœtu amicorum Et sermonibus metiebat subiun-
 gitque, accubationem epularem rectius à Latinis
 conuiuium nuncupatum, quia vita coniunctio-
 ne habeat, quam symposium à Grecis, qui quod
 in eo genere minimum est, id maxime probare
 videantur. Iulius Caesar, ut est apud Lucanum
 poetam grauissimum, cum à Ptolomeo rege Ae-
 gypti conuiuio exciperetur, Achorem sacerdo-
 tem compellens ait:

Osa-

NVNCVPATORIA.

O sacris deuote senex, quodq; arguit etas,
Non neglecte Deis Pharia primordia gentis,
Terrarumq; situs vulgiq; ediffere mores,
Et ritus formasq; Deum, quodcunq; vetustis
Insculptum est adytis profer, nosciq; volentes
Prode Deos, &c.

Et post pauca:

Media inter praelia semper
Stellarum coeliq; plagis superisq; vacanti.
Sed cum tanta meo viuat sub pectore virtus,
Tātus amor veri, nihil est quod noscere malim,
Quam flumini causas per secula tanta latentis,
Ignotumq; caput spes sit mihi certa videndi
Niliacos fontes, &c.

Desiderabat Caesar etiam media inter prae-
lia, ut ait, de rebus caelestibus, de moribus genti-
um, de mysterijs sacrorum Aegyptiorum, ac de-
mum de Nili fontibus. Et eiusdem annuae inun-
dationis causis, cum Sacerdote Achoreo inter
conuiuandum sermocinari: semperq; hoc mag-
nis & excellentibus Principibus usurpatum legi-
mus, ut in rebus praeclaris et indagatione dignis,
nunc legendo, nunc cum viris eruditis colloque-
do, quando per otium licebat, sese & occuparent
simul & oblectarent. Alexander Magnus, ut re-
fert Clemens Alexandrinus, decem sapientibus Strom. li. 6
Indeorum, decem questiones proposuit.

Præclara voluntas & laudabile studium,
sed in Ethnicis Principibus & philosophis mul-
tò fuisset laudabilius, si ut rectius a plerisque

() 4 Chri-

EPISTOLA

- Christianis Principibus factitatum) ingenij
vim & acumen ita ad cognitionem rerum ab-
ditarum conuertissent, ut ex cognitione creatu-
rarum, ad cognitionem, amorem & glorificati-
onem, ut ait Apostolus, veri Dei, progressi essent.
Hic enim debet esse scopus, hic finis actionum et
studiorum nostrorum : Nam qui solum vana,
variâq; curiositate inducti, de omnibus quæ sunt
sub sole, ut loquitur Salomon, inuestigant, quem
admodum multos gentiliū olim fecisse, atque
etiamnum hodie plerosq; Christianæ fidei myste-
rys imbutos facere comperimus, his uniuersus i-
psorum labor & spinosa fatigatio, cedit in illā
occupationem pessimam, de qua ibidem subiun-
git Ecclesiastes: Quid enim peius, quid indigni-
us, hominem nobilissimæ rationis dote diuinitus
præditum eam ipsam suæ rationis & mentis lu-
cem ac dignitatem uniuersam in rerum caduca-
rum naturis & causis cognoscendis, alijsq; argu-
tis, & ut Psalmista loquitur, vanitatibus et in-
sanis falsis pertractandis, penitus impendere to-
tamq; ætatem in huiusmodi peruestigandis in-
sumere, nec unquam vel rarissimè in eam consi-
derationem assurgere, ut cognoscat, cuius rei
causa, & ad quid ipse homo sit conditus? Deus
de terra creauit hominem, inquit Sapiens, & se-
cundum imaginem suam fecit illum : & post
paucula: Posuit, inquit, oculum ipsorum super cor-
da illorū, ostendere illis magnalia operū suorū,
ut nomen sanctificationis collaudent, & gloria-
ri in mirabilibus illius, ut magnalia enarret ope-
rum

Rom. i.

Ecclef. i.

Psalm. 39.

Ecclef. 17.

NUNCUPATORIA.

rum eius, &c. Imaginem Dei mirabiliter gerit homo in tribus potentijs anime memoria, intellectu & voluntate, ut assidue meminerit, intelligat, & diligat Deum. Hec imago etiam si non tota extinguitur, attamen veluti nubibus quibusdam toties obumbratur & obscuratur in homine, quoties eius actio & consideratio peregrinatur à sublimib. ac diuinis, et deslectitur ad ista inferiora & visibilia, siue intuen- da ad notitiam, siue appetenda ad usum, siue pro officio disponenda vel actitanda. Si tamen ita versatur in his ut per hac illa requirat, haud procul exulat. Sic agere & occupari est repatriare, inquit mellifluus Bernardus. Diximus obiter de imagine Dei in homine, qui etiam ad similitudinem Dei factus est ut sicut Deus est ipsa charitas, bonitas, benignitas iustitia, &c. ita & homo sit benignus, iustus, mitis & misericors. Hec est dignitas, hic honor, hac excellentia hominis, quem praeiunxit & praeordinauit Deus conformem fieri imaginis filij sui, inquit Apostolus. Cuius imaginis in nobis conseruanda & iugiter portanda alibi nos admonet idem Apostolus. Igitur inquit, sicut portauimus imaginem terreni (Adam) portemus & imaginem coelestis. Posuit quoque Deus oculum illorum super corda ipsorum, ait sapiens, ostendere illis magnalia operum suorum, &c. hoc est, Deus idcirco talem hominem condidit, ut esset qui opera eius intelligeret, qui prouidentiam disponendi, qui rationem facienti, sapientiam gubernandi, cle-

EPISTOLA

mentiam benefaciendi, & sensu admirari, & voce enarrare, atque collaudare posset, totusq; Deum factorem suum coleret. Et sicut mundus factus est propter hominem, ut seruiret homini, ita homo factus est propter Deum, ut seruiret Deo, illum agnosceret, agnitum amaret & coleret, ideoq; amaret & coleret, ut beatam immortalitatem pro mercede laboris percipiens, summo & immortali Deo in perpetuum felicissime frueretur. Hec est conditi hominis ratio, propter hoc & ipse conditor hominis factus est homo, quod qui vel nescit, vel non agnoscit, si ipse ho-

Aug. ca. 4. *mo sit, nescitur, imò & perdit quod vixit, ut in- Enchirid. quit D. Augustinus, qui Deum non agnoscit, qui Deum non diligit. Quando igitur hac est conditi hominis ratio, ut ex consideratione mirabilium in creaturis, accendatur in admirationem, laudem & amorem creatoris multaq; non prioribus tantum temporibus, verum etiam nostro hoc seculo admiranda contigisse, atque etiamnum diuinitus contingere intelligerem, quæ licet sempiterna memoria digna, partim neglectu & incuria hominum, vix a paucis dignè considerantur: partim obliuione & silentio sic obscurantur, & protinus evanescent, ut nec facta esse putentur, imò ne vestigium quidem sui vel apud paucos relinquant: ea propter crebrò desideravi, aliquem ex eruditis nostri seculi Scriptoribus Orthodoxis exoriri, qui hunc laborem asserende veritatis, & diuina*

na

NVNCVPATORIA.

na glorie illustrande causa subire sustineret,
ut hac non omnium maxima, magna tamen
& mirifica opera DEI sancta industria, & fi-
de collecta conscriberet. Spem aliquam huius-
modi operis conficiendi, praeiit iampridem.
Reuerendissimus Dominus Uuilhelmus Linda-
nus, de uerapietate & Catholica religione op-
time meritus in libro suo de fugiendis Idolis.
Deus Optimus Maximus sanctissimos eius co-
natus confirmet.

Certè prioribus seculis non defuerunt viri
fide, doctrina & sanctimonia praecllentes, qui
diuino spiritu & Antistitum Ecclesiehorta-
tibus, Principumque fauoribus excitati, non
solum admirandas sanctissimorum Marty-
rum aliorumque virorum excellentium histori-
as, dicta praeclara gesta, mirifica, verum eti-
am alia DEI magnalia, quauis occasione me-
morabili patrata, fideliter conscripserunt.
Inter quos haud infimam laudem merue-
runt antiquissimi scriptores, Simeon Meta-
phrastes, Seuerus Sulpitius, Ioannes Moscus
Euiratus in suo prato spiritali, Ioannes Cas-
sianus in Collationibus Patrum. D. Gregori-
us Magnus in Dialogis (qui etiam in Gra-
cum idioma translati sunt) D. Gregorius Turo-
nen. D. Anselmus, ac deinde paulo recentiores
Petrus Damianus, Petrus Cluniacens. Casarius
Heisterbachensis, Thomas Cantipratensis, qui
sicu-

EPISTOLA

sicuti vita integritate, & doctrina suis seculis
 spectatissimi existerunt ita singuli rerum sui tē-
 poris memorabilium studiosissimi fuerunt in-
 quisitores quas & omni fide & industria ad po-
 steritatem transmiserunt ad diuinæ gloriæ &
 publicæ utilitatis incrementum. Nec ullus fe-
 re ex veteribus Ecclesiæ patribus existit, qui nō
 sui seculi memorabilia data occasione diligen-
 ter commemoret. D. Cyprianus in libro de Cœ-
 na Domini, admiranda quedam refert de SS.
 Eucharistia, D. Ambrosius de Sanctis Gerna-
 sio & Protasio, &c. D. Augustinus sagacissi-
 mus fuit horum inquisitor ut videre est in libr.
 de cura pro mortuis gerenda & lib. 22. cap. 8. de
 Ciuitate Dei: denique in sermonibus nuper ope-
 ra D. Ioannis Ulimery in lucem editis in qui-
 bus operosissime describit illustria quedam suæ
 ætatis miracula. Cumq; plurima, inquit, anti-
 quis similia diuinarum signa virtutum etiam
 his temporibus frequentari viderem, volui con-
 scriptis libellis ea recitari in populo, ne multorū
 notitiæ deperirent. Unde cum Innocentiæ re-
 ligiosissima fœmina de primarijs ciuitatis Car-
 thaginensis, à cancro nullis medicamentis sana-
 bili diuinitus curata esset illaq; factum memo-
 rabile silentio premeret hoc cum audissem, in-
 quit D. Augustinus, & vehementer stomacha-
 rer in illa ciuitate atque in illa persona non uti-
 que obscura factum tam ingens miraculum sic
 latere, hinc eam & admonendam & pene ob-
 iurgandam putauit. Quæ cum mihi responde-
 ret

NVNCVPATORIA.

ret non se in detacuisse quasi ab eis. quas fortè
tunc matronas amicissimas secum habebat, v-
trum hoc antea scissent. Responderunt se omni-
nò nescisse. Ecce, inquam, quomodo non taces,
ut nec iste audiant, quæ tibi tanta familiarita-
te iunguntur? Et quia breuiter ab ea quæ sue-
ram, feci ut illis audientibus multumq; miran-
tibus & glorificantibus Deum, totum ex ordine,
quemadmodum fuerit, indicaret.

Ex quibus euidentissimum est, in bonitatis
& gloria diuina iniuriam vergere, si admiran-
da Dei opera ingrato silentio neglecta, vel ob-
scurantur, vel penitus obliterentur; homines ve-
rò pios, cognitione & commemoratione eorun-
dem, ad diuini nominis glorificationem vehe-
menter excitari: sic Nicephorus Callistus, cum
de Anatolio in virginem Deiparam blasphemus,
eiusq; funesto interitu memorabilem historiam
recensuisset, signanter adiunxit, eodem tempore
multos qui hoc audissent miraculum, laudes
Deo decantasse, ac matrem Domini celebrasse,
quæ ita semper Christianum populum tueatur,
quæq; nono quodam modo affectionem erga nos
suam (quanuis præter naturam eius sit, ut quen-
quam puniat) vi quadam adacta ostenderet ut
scilicet religio nobis firma & stabilis esset. Pari
modo cum Theodosij Imp. temporibus disputa-
tio ingens apud Constantinopolim exurgeret de
resurrectione mortuorum, diuina dispensatione
res admiranda contigit: resuscitati enim sunt è
somno septem dormientes, qui 372. annos dor-
mierant.

Niceph. li.
18. cap. 33.
hist. Eccle.

Niceph. li.
14. cap. 45.

EPISTOLA

mierant. Qua quidem re comperta, vniuersa illa quaestio de resurrectione sopita est. Satis enim constabat, inquit Niceph. illum qui vt pueri illi tot annos veluti noctem vnā nullo corporis detrimento quiescentes superarint, effecerit, eosque vna cum animabus excitavit, eundem quoque potestatis suae, abundantia omnes homines cum suis, non alienis corporibus in momento vno veluti ex somno tempore suo excitaturum esse.

Videmus igitur eiusmodi admiranda Dei opera, esse quasdam illustres diuinae virtutis & gloriae patefactiones sanæq; doctrinae testimonia siue obsignationes, quibus non solum increduli ad Christianam fidem amplectendam commoueantur, verum etiam credentes in possessione Catholicae veritatis aduersus prophanos, impios & hereticos magis magisque corroborentur, quorum pleraque nostris quoque temporibus magno quorundam fructu acciderunt (vt videre est libro septimo huius operis) nec infructuose legi & referri consueuerunt in colloquijs & congressibus humanis. Quid alijs vsu obueniat, meum non est anxie explorare, memini autem (vt hoc sine cuiusquam inuidia commemorem) me ante annos quatuordecim quandam historiam ex Diuo Augustino de virtute sacrificij corporis & sanguinis Domini contra infestationes malignorum spirituum interpretandum retulisse, quam cum vir quidam ob
politi-

NVNCVPATORIA.

politicarum disciplinarum peritiam celeberrimus, sed multò tempore inter hereticos & Catholicos fluctuans, (cuius confirmandi gratia studiose à nobis referebatur) audiret, locumque sibi in ipso Diuo Augustino demonstrari postularet, postridiè à nobis demonstratum, mox in pugillaribus suis notauit, cum sequentibus quibusdam mirabilibus istic à D. Augustino copiose conscriptis: atque ita deinceps in religione Catholica confirmatum, ex quodam eius domestico intelleximus, ut ex vacillanti & nutabundo, constantissimus euaserit, vitamque non solum in Orthodoxa fide, sed etiam precipua pietate ac timore Dei transegerit, sanctoque fine consummauerit. Unde & permotus sum, ut historiam illam propter euidentem sui fructum dignam existimauerim, quae primo Collationum nostrarum loco constitueretur.

Non dissimile est quod de seipso refert Diuus Augustinus, quòd priusquam plene ad uitae Christianae sanctimoniam amplectendam conuerteretur, Simplicianum virum sanctum de Victorini Rhetoris conuersione praeclara narrantem audiens, mirè exarserit ad imitandum. Nec multò post subiungit pleniorẽ sui conuersionem ex sermonibus Potitiani cuiusdam ciuis sui & militis, quae historia, & si prolixior, tamen
quia

EPISTOLA

quia admodum insignis est, & lectu iucunda, hic nobis obiter est commemoranda. Quodam, inquit, die venit ad me et Alipium, Potitianus quidam ciuis noster, in quantum Afer, praeclarus in palatio militans, nescio quid à nobis volebat. Et consedimus ut colloqueremur, & fortè supra mensam lusoriam quae ante nos erat, attēdit codicem, tulit, aperuit, inuenit Apostolum Paulum inopinatè sanè: putauerat enim, aliquid de libris, quorum professio me conterrebat. Tum verò arridens, meq; intuens, gratulatoriè miratus est, quòd eas & solas prae oculis meis literas repentè comperisset. Christianus quippe & fidelis erat, & saepe tibi Deo nostro prosternebat in Ecclesia crebris & diuturnis orationibus. Cui ego cū indicassem illis me scripturis curam maximam impendere, ortus est sermo, ipso narrante de Antonio Aegypto monacho, cuius nomen excellenter clarebat apud seruos tuos, nos autem vsque in illam horam latebat. Quod ubi ille comperit, immoratus est in eo sermone, insinuans tantum virum ignorantibus, et admirans eandem nostram ignorantiam. Stupebamus autem audientes tam recēti memoria, & prope nostris temporibus, testatissima mirabilia tua in fide recta & Catholica Ecclesia. Omnes mirabamur, & nos quia tam magna erant, & ille quia inaudita nobis erant. Inde Sermo eius deuolutus est ad monasteriorum greges, & mores suauolentiae tuae, & vbera deserta eremi, quorum nos nihil sciebamus. Et erat monasterium

Potitiani
ciuis atque
militis au
lici pictas.

Potitiani
narratio.

Monaste
ria tempo
re D. Augu
stini.

NVNCVPATORIA.

rium Mediolani plenum bonis fratribus, extra
urbis mœnia sub Ambrosio nutritore, et non no
ueramus. Pertendebat ille et loquebatur adhuc,
& nos intenti tacebamus. Vnde incidit ut dice
ret, nescio quando se & tres alios contubernales
suos, nimirum apud Treuiros, cū Imperator Treuiri.
pomeridiano Circensium Spectaculo tene
retur, exisse deambulatum in hortos muris
contiguos, atque illic, ut fortè combinati spa
ciabantur, unum secum seorsum, & alios
duos itidem seorsum pariterque digres
sos: sed illos vagabundos irruisse in casam,
ubi habitabant quidam serui tui, spiritu pau
peres qualium est regnum cœlorum, & inuenis
se ibi codicem in quo scripta erat vita Anto
ny. Quam legere cœpit unus eorum, & mirari Codex vite
D. Antonij
& accendi, & inter legendum meditari arripe
retalem vitam, & relicta militia seculari, serui
re tibi. Erat autem ex eis quos dicunt Agentes
in rebus. Tunc subito repletus amore sancto, &
sobrio pudore, iratus ita sibi, coniecit oculos in a
micum, & ait illi: Dic quaeso te, omnibus istis la
boribus nostris, quo ambimus peruenire? quid
querimus? cuius rei causa militamus? Maior
ne esse poterit spes nostra in palatio, quàm ut a
mici Imperatoris simus? Et ibi quid non fragile
plenumq; periculis? Et per quod pericula perue
nitur ad grandius periculum? Et quamdiu i
stud erit? Amicus autem Dei, si voluero, ecce
nunc fio. Dixit hoc, & turgidus parturitione no
ua vita, reddidit oculos paginis, & legebat, &
() mu

EPISTOLA

intus ubi tu videbas, & exuebatur mundo mēs
 eius, ut mox apparuit. Namque dum legi, &
 voluit fluctus cordis sui, infremuit aliquando,
 & discreuit, decreuitq; meliora iamq; tui, ait
 amico suo: Ego iā abrui me ab illa spe nostra,
 & Deo seruire statui, & hoc ex hac hora, in hoc
 loco aggredior. Te si piget imitari, noli aduersa-
 ri. Respondit ille, adherere se socio tantae mer-
 cedis, tantaeq; militiae. Et ambo iam tui aedifi-
 cabant turrum sumptu idoneo, relinquendi om-
 nia & sequendi te. Tum Potitianus, & qui cū
 eo per alias horti partes deambulabant, quaeren-
 tes eos, deueniunt in eundem locum, et inueni-
 entes admonuerunt ut redirent, quoniam decli-
 nasset dies. At illi narrato placito & proposito
 suo, quōq; modo talis voluntas orta in eis esset at-
 que firmata, petierunt, ne sibi molesti essent, si ad-
 iungi recusarent. Isti autem nihilo mutati à pri-
 stinis, fleuerunt se tamen ut dicebat, atque illis
 piē congratulati sunt, & commendauerunt se o-
 rationibus eorum, & trahentes cor in terram, a-
 bierunt in palatium, illi autem, affigentes cor
 caelo, manserunt in casa. Et ambo habebant spō-
 sas. Quae posteaquā hoc audierunt, dicauerūt
 etiam ipsae virginitatem tibi.

Haec & multo plura ibi de seipso D. Augu-
 stinus subnectitq; deinde cap. 7. & 8. quomodo
 absoluta hac Potitiani narratione prioris vitae
 vanitates abrumpere gestiens, iam & ipse turgi-
 dus parturitione nouae vitae, ad Alipium su-
 um exclamauerit, Quid patimur? Quid est hoc
 quod

NVNCVPATORIA.

quod audisti? Surgunt indocti & rapiunt cœ-
lum, & nos cum doctrinis nostris sine corde: ec-
ce ubi volutamur in carne & sanguine? An-
quia præcesserunt pudet sequi, & non pudet
nec saltem sequi? &c. Ecce quantum unius ho-
minis Potitiani non Episcopi, non sacerdotis,
non anachorete, sed cinis, sed aulici, imò & mi-
litis in palatio militantis, pia & salubris sermo-
cinatio: non in Ecclesia aut loco religioso, sed ad
mensam lusoriam sanctissimo exemplo prolata,
quantum, inquam, boni operata est? quàm ube-
rem produxit fructum, qualem & quantum no-
bis lucrificet Augustinum? O quantum sanctis-
simi profectus, quantum felicissimæ edificatio-
nis, quantum solidæ & castæ oblectationis per-
sentiscerent mentes fidelium, quantum, veræ
Euangelicæ sanctitatis accederet populo Chri-
stiano si votis obtineri posset, ut si non semper,
neque passim apud omnes saltem quàm frequen-
tissime de huiusmodi rebus sermones institue-
rentur, quæ & mentes sermocinantium hone-
sta voluptate demulcerent, & pia utilitate ad
virtutes accenderent. Huius laudatissimæ &
fructuosissimæ virtutis studiosissima cultrix fu-
isse videtur Serenissima Domina Princeps Par-
mensis, quæ obiit Anno millesimo quingentesimo
septuagesimo septimo, mense Iulio, post cuius obi-
tum in eius conclavi inter alia quæ tenebat sa-
cratissima, inuentum est quoddam scrip-
tum, ipsius manu exaratum, quo sibi ipsi insig-

EPISTOLA

nem sancta vita normā præscripserat quod inter alia multa Christiana Principe dignissima, sic habet: In mensa memor temperantiae, studio mortificandi, alicuius rei mihi abstinentiam indicam, ad quam maximè sensero gule appetentiam prouocari: Curabo insuper ut industriè & suauiter impediantur sermones atque colloquia de obrectationibus, amoribus, rebusq; perniciosis.

Piorum hominum est impedire sermones infrugiferos.

Huc pertinet quod refert Aristæas in historia sua de LXX. interpretibus, Iudeis præceptum fuisse ut ante cibum precarentur, & in mensa nihil fabularentur, quod Dei memoriam obliteraret. Quamobrem etiam per Moysen præcepit Deus populo Israelitico, ut in fimbrijs vestium suarum signa quaedam euidentia haberent, quæ assiduam Dei memoriam illis ob oculos representarent: insuper & in portis ac ianuis diuina præcepta mandabantur affigi, ut de his ingiter cogitarent & sermocinarentur. Cum autem multo excellentius apparuerit gratia & humanitas Saluatoris nostri Dei erga populum Christianum, erudiens nos, ut abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè, iustè & piè viuamus in hoc seculo, æquissimum utique est, ut omnis nostra ratio, ut eleganter ait D. Paulinus, in præceptis & laudibus Altissimi occupetur, illi omne quod loquimur, omne quod viuimus, cum perpetua gratiarum actione dependatur, cuius opere & munere loquimur, & viuimus.

Num. 15.
Deut. 6.

Tit. 2.
Epist. 2. ad
Amandū.

Vi.

NVNCVPATORIA.

Videant igitur quomodo de Republ. Chri-
 stiana mereantur, quomodo diuine laudis in-
 crementum suamq; & aliorum sempiternam
 felicitatem promoveant, qui libros ineptissimis
 facetijs, spurcissimis fabulis, scurrilibus iocis &
 salibus refertos, imprudenter simul & impuden-
 ter euulgant, tot se peccatis inuoluentes, quot of-
 fendiculis castas aliorum mentes grauant & cō-
 taminant. Narratio enim fatui quasi sarcina in
 via, inquit Sapiens, & corrumpunt mores bo-
 nos colloquia praua inquit Apostolus. Omnis
 sermo malus, ait idem alibi, de ore vestro non
 procedat sed si quis bonus ad edificationem, fi-
 dei, ut det gratiam audientibus, & nolite con-
 tristare spiritum sanctum Dei. Fornicatio & o-
 mnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur
 in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudine, aut
 stultiloquium, sed magis gratiarum actio. Col-
 ligit ex hoc loco Magnus Basilius omne ver-
 bum quamuis bonum, nisi tamen ad edificatio-
 nem sit, non ob id carere periculo, quod quis locu-
 tus sit bonum, sed ex eo quod non ad edificatio-
 nem fuerit, contristare spiritum sanctum.

Eccles. 21:
 1. Cor. 15.
 Eph. 4. & 5

Spiritus sã
 ctus contri-
 statũ ser-
 mone non
 ad ædifica-
 tionem
 prolato.

Cum ergo tam exactam à Christianis homi-
 nibus philosophiam, morumq; & verborum cir-
 cumspectionem & maturitatem requirat Apo-
 stolus, ut non solum ab obscenis sermonibus ab-
 stineant, verum etiam ab ijs colloquijs, quæ face-
 ta & urbana vocantur, quid dicendum de no-
 stre deploratissime etatis hominibus, in quo-
 rum multos proh dolor, congruit illud Psalmi-

EPISTOLA

Pfal. 5. & 13. *stae: Sepulchrum patens est guttur eorum, lin-*
 Rom. 3. *guis suis dolose agebant, venenum aspidum sub*

labijs eorum? Pestilentissimus foetor est, qui ex-
halat e sepulchris sed longe pestilentior sermo i-
stiusmodi hominum, qui sicut spurcis & viru-
 Rom. 1. *lents linguis proximos quosque inficiunt, ita i-*
psi intus toti madent scelerum & impietatis
spurcitie, quos Apostolus ad Romanos descri-
bens vocat susurrone, detractores, Deo odibiles,
contumeliosos, superbos, elatos, inuentores malo-
rum, insipientes, incompositos, non intelligentes,
quoniam qui talia agunt digni sunt morte, non
solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt
facientibus. Atque hic est ille pestilens foetor,
quo isti homines in sepulchro cordis sui maden-
tes, laxatis linguae habenis, veluti patefacto se-
pulchro alios inficiunt & contaminant.

Quales prodierint picturae, quam contume-
liosae faceriae quam scurriles ioci & plusquam
pasquillioae licentiae, schediasmata hoc nostro
seculo non solum in Magistratum & ordinem
Ecclesiasticum, verum etiam in quoslibet cuius
libet dignitatis, status & professionis homines,
toto orbe notissimum est. Talibus non potest non
euenire, & iam nunc magna ex parte permultis
euenit, illud quod eiusmodi sepulchris patenti-
 Psalm 5. *bis minatur regius vates, dum mox subiungit:*
Indica illos Deus. Decidant a cogitationibus
suis secundum multitudinem impietatum eo-
rum expelle eos, quoniam irritauerunt te Do-
mine.

Sicu-

NVNCVPATORIA.

Sicuti verò Deo, qui summum bonum est, qui est corona & gaudium electorum suorum, nihil melius excogitari potest, ita profectò nihil iucundius, nihil fructuosius, nihil amabilius sermonibus colloquijsq; diuinis. Gustaret hanc dulcedinem rex & Propheta David, cum pertesus futilium inutiliumq; narrationum diceret: Psal. 118.

Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed nò ut lex tua. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. & alibi: Anima mea exultabit in Domino, & delectabitur super salutare tuo, cuius vel sola memoria delectabatur, cum diceret, Memor fui Dei & delectatus sum. Psalm. 34.

Et quemadmodum summa et consummatissima hominis beatitudo consistit in visione & fruitione Dei, ita etiam dum in hac vita peregrinamur à Domino, tantum de hac beatitudine participare videmur, quantum de ea serio meditamur, loquimur, & tractamus. Ad hanc quam iucundissimam beatissimamq; philosophiam nos assurgere voluit Apostolus dum ait: Nostra autem conuersatio est in cœlis, & rursum: Philip. 3.

Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera Dei sedens, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Sane sicut illi, qui elongant se à verarum sacrarum & frugiferarum tractatione sensim longe fiunt à Sancto, ut argute loquitur Diuus Augustinus: ita cum discipuli illi duo in castellum euntes, loquerentur de CHRI- Col. 3. August. in Psalm. 55. Luc. 24.

STO, mox sacris eorum sermonibus
() + sese

EPISTOLA

- Proue. 8. sese adiunxit ipse Christus, qui cum sit sapientia patris, habitat in consilio, & eruditio interest cogitationibus. Sancta sermocinationi libenter sese admiscet ipse fons & origo omnis sapientiae & sanctitatis. Perversae vero cogitationes separant à Deo, & spiritus sanctus aufert se à cogitationibus, quae sunt sine intellectu.
- Sapient. 1.

Quando igitur, ut ad sermonis huius nostri principium reuertar, inter honestas vitae humanae oblectationes non minima videtur illa, quae ex frugiferis collationibus eruditioq, sermonibus hauritur, operae precium me facturum existimaui, si ea quae in veterum Patrum monumentis insignia quaeq, occurrerent, diligenter excerpta, in classes suas redigerem, ut sublato difficilius inquisitionis labore, semper esset in promptu ueritas & copia selectissimarum, historiarum, quae cum voluptate simul & fructu, in congressibus & colloquijs usurpari possent. Quibus ita selectis, atq, in classes digestis, coniunximus complura nostri seculi eiusdem argumenti memorabilia, partim ex varijs Orthodoxis eruditorum hominum scriptis desumpta, partim fide dignissimorum sermonibus ad nos perlata. Quae quidem omnia ita digessimus, ut pleraque ex illis ad Orthodoxam fidem, religionem, amorem, cultum Dei ac diuinorum reuerentiam animis hominum instillandam: alia vero ad dilectionem erga proximum excitandam, magno adiumento esse possint. Priori membro omnes pene harum Collationum libri subseruiunt: posteriori liber

NVNCVPATORIA.

ber sextus . qui totus versatur in virtute libera-
 litatis, hospitalitatis et beneficētie in proximos:
 quos cum praecepto Christi diligere inbeamur,
 utique diligendi sunt non verbo, neq; lingua sed
 opere & veritate. In his virtutibus vniuersa lex
 pendet & propheta, ad quas animis hominum
 instillandas, iam inde ab exordio nascentis Ec-
 clesie omnium Orthodoxorum Ecclesie Docto-
 rum et Scriptorū labores & studia, ora & ma-
 nus, lingua & calami in hunc vsque diem desu-
 dant. Quando autem ad verae religionis conser-
 uationem, fraternaq; charitatis adificationem
 docendo ac disputando a multis tam multum su-
 datum & apud multos tam parum profectum,
 ut multos multorum laborum sudorumq; prope-
 modum poenitere possit: altera via nobis ingredi-
 endum existimauimus, nempe ut non iam trita
 illam semitam dogmatum, sed operum, non ver-
 borum sed factorum, nō sublimium sermonum,
 sed mirabilium operationum ingressi, consequa-
 mur iam à diuina bonitate, non vocem cōtentio-
 sae disputationis, sed mirifice vocem virtutis &
 cū Apost. sermo noster nō subsistat in persuasorijs
 & elaboratis humane sapientie verbis, sed in
 ostensione spiritus & virtutis. Neq; enim inter
 varias ac praecllentes dotes quibus Christus Do-
 minus sponsam suam Ecclesiam cohonestare dig-
 natus est, minima est gratia virtutum, mirabili-
 umq; operationum. Et qui tantoperè dilexit Ec-
 cl. siam, ut seipsum totum illi impenderet, quid-
 ni etiam cum seipso omnia illi donauerit? Et

(() s

qui-

EPISTOLA

quidem, ut inquit Apostolus, posuit Deus in Ecclesia sua primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, &c. Dimicatum haecenus est omni genere armatura, pugnatum scriptis Apostolicis, Prophetarum vaticinijs, Doctorum Ecclesiae grauijs testimonijs, sed nec omissum plane quartum armorum genus, nimirum potentia miraculorum. Uniuersam quidem aciem infringere conati sunt haeretici, peruertendo scripturas, corrumpendo Prophetas, violando doctores: sed qui legem posuit aquis, ne transeant fines suos, idem & quartum hoc armorum genus sic proprium Ecclesiae suae dicauit, ut haecenus ne claudum quidem equum sanauerit ullus haereticus. Olim subornatum caecum, qui videntibus oculis, tota mente caliga-

bat. Cirila Arrianorum Episcopus, se curatum gloriabatur, sed frustra: neque enim ille ex caeco videntem, sed ex vidente caecum reddidit, quem postea dolum & crimen suum agnoscentem, Eugenius Catholicus Episcopus, incolumem restituit. Lutherus excitare voluit submersum in Albi Vvilhelmum Nesenium, sed frustra. Voluit eicere demonem, sed frustra. Caluinus Bruleum, quendam Ostunensem, mortuum se simulantem, cum viueret, callide voluit videri vitare restituere, ut gloriari posset de virtute miraculorum, sed frustra. Detecta est enim illius peruersitas, et impegit in illud Tertulliani: Haeretici, inquit, in peruersum Apostolos

Greg. Turo
nen. li. 2. c.
historie
Fracorum.

Vvilh. Lin
danus dial.
3. ca. 1. Du
bitantij.

NVNCVPATORIA.

postolos amulantur. Illi enim ex mortuis viuos, isti ex viuis mortuos faciunt. Cum igitur omnia Ecclesia Catholica armamenta, & peruertendo, & peruerse usurpando, semper ad serapere conati sint heretici, in quarto hoc genere armorum semper turpissime defecerunt, sicuti nos septimo Collationum libro plenissime demonstrauimus. Ostende mihi, inquit diuus Iacobus Apostolus, fidem tuam sine operibus & egotibi ostendam ex operibus fidem meam. Ostendant illi & iactant nouam & prodigiosam fidem, sine ullis verae fidei prodigijs: nos ex illustribus diuinae potentiae miraculis munitam, ostendimus ipsis fidei nostrae solam solidamq; virtutem & veritatem. Quorum miraculorum virtus & maiestas tanti ponderis fuit apud diuum Augustinum, ut unam censuerit ex precipuis, quae ipsum in Ecclesia Catholica gremio iustissime retinebant. Quae cum ita sint nec in sermone
Tertull. de
praescript.
haeticor.
Iacob. 2.
1 Corin. 4
 solo sit regnum Dei sed in virtute, idcirco dum has Collationes meditaremur, ea potissimum ex authenticis historiographis, Patrum monumentis, nostriq; seculi mirabilibus decerpenda duximus, ex quibus diuinae potentiae in tuenda Ecclesia sua, ac populo suo erudiendo virtus & sapientia illustrius reluceret. In octauo vero libro incundas quasdam & terribiles tam prioris aetatis quam nostrae, visiones recensemus, quibus auditis, homines non omnino deplorata peruersitatis, ad diuinarum rerum amorem & reuerentiam
 quin-

EPISTOLA

quinque prioribus libris inducti, & sexto li-
 bro ad proximorum dilectionem, opumq; terre-
 narum contemptum, instituti, ac demum septi-
 mo, ad malorum (inter quae pessima est heresis)
 horrorem excitati, totam mentis suae lucem, cum
 etasq; vitæ rationes eo iugiter dirigant, ut sempi-
 terna malorum supplicia euadentes, beatissimam
 immortalitatem cum felicissimis coelestium ag-
 minum turmis summo & ineffabili suo bono co-
 sequantur. In nostros autem priuatos vsus hæc
 collectanea primum destinabamus: ceterum,
 quia videbam viris quibusdam doctissimis, sic
 ea probari, ut affirmarent (quando nil eius gene-
 ris alius nemo hæcenus ediderit) cum volupta-
 te & fructu multorum posse publicari, eaq; Illu-
 striss. Celsit. Tuae inprimis abs me deberi, tanto-
 rum virorum iudicio proclinius assensi, quod
 iam dudum desiderauerim aliquam idoneam
 occasionem, qua & mea propensissima volunta-
 tis obsequia erga patriam meam Embricam Princi-
 pem ac Dominum clementissimum euidentius
 contestarer simulq; meos concines, mo T. Illust.
 Celsit. subditos vniuersos excitarem, ad gratias
 agendas bonitati & clementiae diuinæ, quod
 hoc turbulentissimo seculo, Deus Opt. Max. re-
 talem ac tantum Principem, tam Orthodoxis,
 augustis, veraq; heroicis, sanctae laudatissimæq;
 memoriae Maioribus nobilissimè procreatum,
 nobis pro immensa sua misericordia largiri dig-
 natus sit. Quo tam diuino & inestimabili Dei
 beneficio effectum est, ut cum tot olim florentissi-
 ma

NVNCVPATORIA.

maregna, tot Principatus & provincias quon-
dam nobilissimas, nunc abominandis heresibus
plane peruersas, & ab unitate Catholica Eccle-
sie (in qua sola salus) infelicitè auulsas, bellis et
seditionibus exhaustas, tartareoq; hosti in pre-
dam datas, dolenter conspiciamus: nostra Cli-
uia cum reliquis vniuersis T. Ill. C. ditionibus,
Tua Sereniss. Princeps laudatissimorumq; Pa-
rentum & Maiorum pietate & prudentia in-
ter circumstrepentes bellorum heresumq; tumult-
us, inuicta & immobilis hucusque persistat &
perseueret. Non defuerunt quidem neque de-
sunt homines mente corrupti, reprobi circa fi-
dem, molientes altare cōtra altare, suasq; volen-
tes erigere confusissimas synagogas, in quibus nec
caput nec pedes, nulla solidi veri q; corporis com-
pages aut proportio, nulla legitima Ecclesia faci-
es aut forma, & ut facete dicit Tertullianus si-
cut faciunt vespe fauos, ita Ecclesias suas colli-
gunt Marcionita, & ceteri heretici, quae si vel
permittendo, vel conniuendo sinantur coalesce-
re, mox tota vesania & rabie sua eò contendūt,
ut excussa ex animis hominum omni religione
actimore Dei, spretotam ciuili quàm Ecclesia-
stico magistratu, eiecto Clero, enersis Ecclesiis,
dissipato & pessundato omni ordine & politia,
ea rerum facies & perturbatio exoriat,ur,
quam proh dolor in finitimas quasdam prouin-
cias inuexerunt. Ubi proculcata omni vetere
disciplina, eiecto q; rege, ipsi pro sua libidine do-
minantur in plebe, & grassantur in populares et
Eccle-

EPISTOLA

Ecclesiasticas facultates, peiorq^{ue} est omnium rerum confusio, quam apud Israelem, quando non erat illis neque Rex, neq^{ue} Propheta, sed quisq^{ue} quod sibi bonum videbatur, faciebat. Verum huiusmodi plusquam Cyclopice factiosissimorum hominum conatibus diuina fauete gratia, Tui Illustrissimi D. Parentis & Tua, Clementissime Princeps vestriq^{ue}, prudentissimi Concilij, prouida moderatione & sancta constantia, hactenus ita restitutum est, ut Catholica Ecclesia auita maiestas, inconcusso vertice etiamnum emineat, in sempiternam Vestre huius sancte constantie laudem & gloriam immortalem. Et quoniam diuino in primis munere nobis per Tuam Illustr. Cels. hoc tam rarum & inestimabile bonum contingit, adeo ut regina Saba, sicuti olim ad regem Salomonem, ita non minus hoc tempore ad

2. Paral. 9. Tuam Illustr. Cels. letabunda pronuntiare possit: Quia diligit Deus Israel, idcirco posuit te Regem supra eum: ea propter nostra omniumq^{ue} subditorum Tuorum erga Deum Opt. Max. gratitudo, atq^{ue} erga Tuam Illustr. Cels. Tuumq^{ue} Illustr. D. Parentem, totumq^{ue} vestrum laudatissimum Concilium, pietas & obsequium vicissim exposcit, ut indefessi assiduas diuinae bonitati gratiarum actiones referamus, eandemq^{ue}, ardentissimis precibus incessanter flagitemus, ut sub vestro Clementissimo principatu nos omnes porro in sancta & auita religione, stabiliq^{ue} pace & tranquillitate feliciter tueri & conseruare pergat. Haec est ratio, hic scopus nostrae huius nuncupationis.

Hunc

NUNCUPATORIA.

Hunc affectum, hanc voluntatem, hoc studium
(quod iam in multorum Tue Ill. Cel. subdito-
rum animis flagrare non ambigo) si magis ma-
gisq; flagrare fecerimus abūde magnum nostra-
rum vigiliarum laborumq; fructum nos conse-
cutos existimabimus. Deus Opt. Max. Tuam
Ill. Cel. quā diutissime felicem, florentem &
incolumem conseruet. Datum Colonia Agripp.
9. Febr. Anno, &c. LXXXIII.

IN